

04.02.1992

NÆSTVED SORTEBRØDREKLOSTER

profilopmåling NÆM 1992:001

januar 1992

Næstved Varmeværk startede tirsdag den 21. januar om morgenen maskingravning ved Ostenfeldts Stiftelse for at etablere en ny fjernvarmeledning fra Ostenfeldtsvej til stiftelsen. En beboer i kvarteret kontaktede museet, som mødte op, fik indledt den arkæologiske overvågning med arbejdet og kontaktede Skov- og Naturstyrelsen.

Da hele matriklen er tinglyst fredet i henhold til naturfredningsloven §48 af hensyn til ruinerne af Næstved Sortebrødrekloster, skulle der naturligvis på forhånd have været søgt om de fornødne tilladelser til arbejdet.

Det lykkedes imidlertid museet med timers varsel at få sammensat et lille undersøgelses- og opmålingshold, som fra tirsdag middag til torsdag middag foretog den nødvendige profilopmåling af størstedelen af den maskingravede grøft.

Opmålingen viser nordvæggen, over et kort stræk østvæggen, i fjernvarmegrøften, hvis lokalisering fremgår af varmeværkets plantegning, bilag 1.

Grøften var 70-80 cm. dyb og ca. 60 cm. bred.

I det følgende gennemgås profilopmålingen afsnit for afsnit med start i vest ved murværket under soklen i Ostenfeldts Stiftelse.

0-5m (bilag 2)

Over den første halve meter ses en grøft langs murværket i bygningen, som i sin nuværende skikkelse er opført i 1840. Fra tidligere undersøgelser ved husets vestside ved vi, at man i 1840 genanvendte de middelalderlige kældermure fra en sydlig udstikkerfløj fra Sortebrødreklosteret som grundlag for granitsoklen til det nye hus.

Denne opfattelse bekræftes også af de nye iagttagelser her

ved husets østside, hvor murværket er anvendt direkte uden de afrettende skifter af flensborgsten, som kendes fra vestsiden.

Fjernvarmeledningen er nu ført gennem det middelalderlige murværk i et hul, som er etableret uden museets medvirken.

Den omtalte grøft langs murværket må opfattes dels som den middelalderlige byggegrøft, dels som undersøgelsesgrøft fra 1840, da man gennemgik forholdene før byggestarten.

To ledningsgrøfter ved henholdsvis 2 og 4 m er i øvrigt de eneste nyere forstyrrelser i hele det undersøgte profil.

5-27m (bilag 2-3)

Dette afsnit viser lange, rolige aflejringer med bl.a. sandlag, som må opfattes som afretningslag, idet der er konstateret kulturlag under sandet.

Der er tale om gårdspladsen til den gamle Sortebrødregård, som i tur dækker over den middelalderlige økonomigårdsplads (bilag 5).

21 m fra stiftelsen knækker grøften, så det næste profil-afsnit er østvæg indtil ca. 31 m, derefter bøjer grøften i en blød bue frem til ca. 33 m, hvorefter resten af profilet igen er nordvæg.

27-37m (bilag 3)

På denne strækning når grøften ned i egentlige kulturlag af middelalderlig karakter: grå leret muld med masser af trækul.

En afsavet ledrulle fra en mellemhånd/fodsknogle fra en hest passer godt ind i denne opfattelse af lagenes middelalderlige datering, og de er således de mest direkte vidnesbyrd om det middelalderlige klosteranlæg på stedet.

Ved 36-37m ses regulære brokkelag, dels laget midt i profilet, som bestod af tagtegl (vingetegl), dels laget ved bunden af grøften, som indeholdt masser af teglbrokker blandet med kalkmørtel.

Sammenlagt er der grund til at formode, at grøften her skærer henover tomten af den nedbrudte østlige økonomifløj, hvis spor på nordfløjens sydmur ses på Kretz's prospekt af Sortebrødregård fra ca. 1835 (bilag 6).

37-58m (bilag 3-4)

Homogene muldlag tegner dette profilafsnit med en enkelt undtagelse: fra 44 til 58m skærer grøften et kraftigt, rent sandlag over kulturlag. Sandet er tydeligvis en opfyldning i en tidligere sækning i terrænet. En sækning på dette sted må tolkes som den afvandingsgrøft eller kanal, som i middelalderen og senere ledte vand fra søen under nuværende parkeringsplads videre til de andre søer længere nede i parken og under nuværende Brandtsgade.

Dermed har vi fået fastlagt placeringen af et vigtigt anlægselement: Sortebrødreklostrets kanal.

58-ca. 90m (bilag 4)

Den sidste ca. 30 m lange del af fjernvarmegrøften skar gennem tykke homogene muldlag, som ikke er opmålt.

Konklusion

Sammenlagt har fjernvarmegrøften givet en række vigtige iagttagelser:

- * Ostenfeldts Stiftelse blev i 1840 opført ovenpå de middelalderlige kælderrum fra den sydlige udstikkerfløj, således som vi tidligere har konstateret det ved vestsiden af bygningen. Billedet holder som nu påvist også ved østsiden af bygningen.
- * Gårdspladsen i klostrets økonomigård, som blev Sortebrødregårdgårdsplads, ligger velbevaret under tykke afretningslag af sand uden mange forstyrrelser.
- * Brokkelag viser, hvor den nedrevne østlige fløj i den middelalderlige økonomigård har stået. Forholdene tyder på, at fløjens tomt er velbevaret under beskyttende lag.

- * Endelig viser en kraftig sandopfyldning, hvor klostrets afvandingskanal ligger. Også denne kanal må formodes at være velbeskyttet under tykke opfyldningslag.

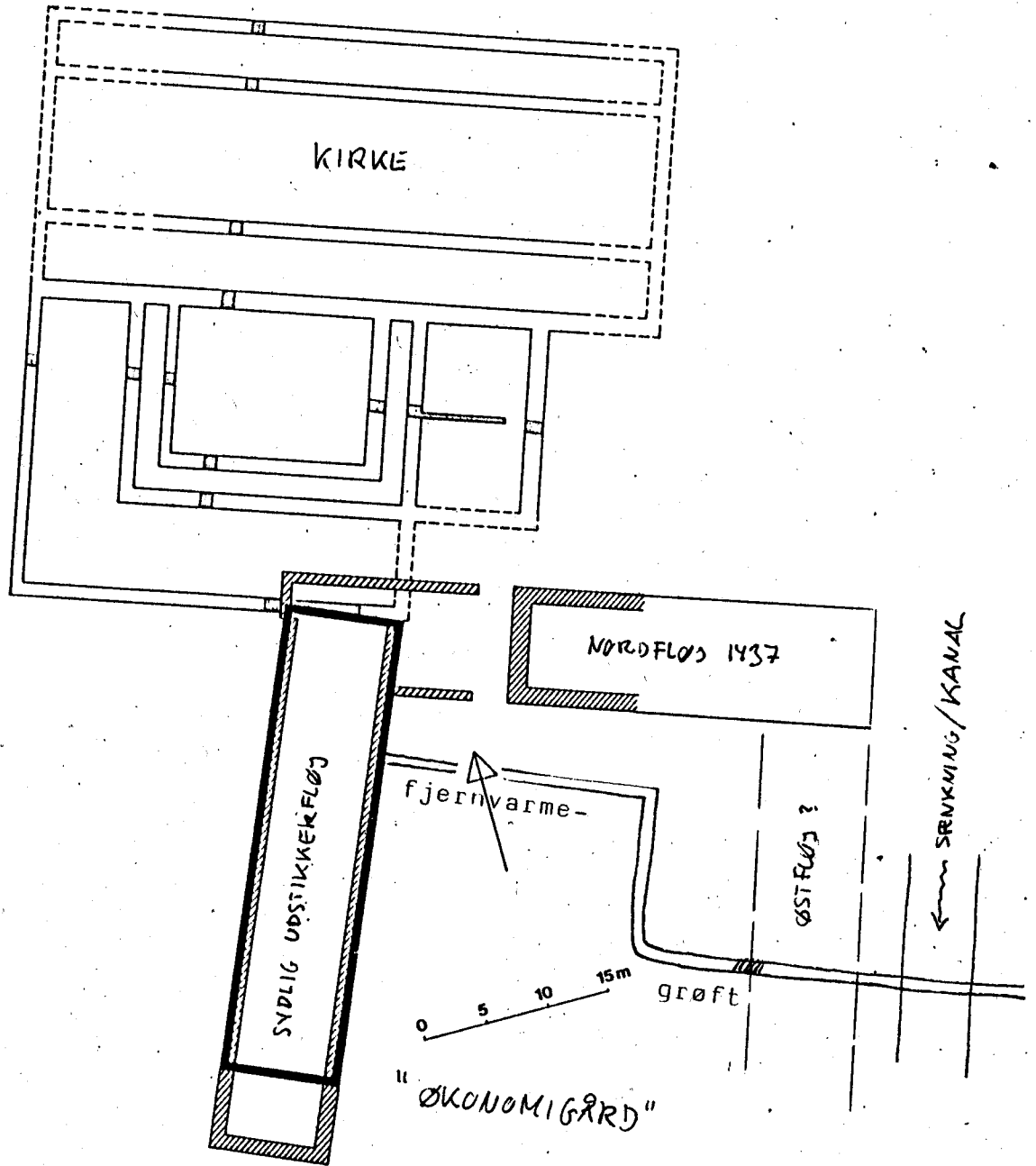
Profilopmålingen og de dermed forbundne iagttagelser har alt i alt understreget det arkæologiske potentiale i Næstved Sortebrødrekloster.

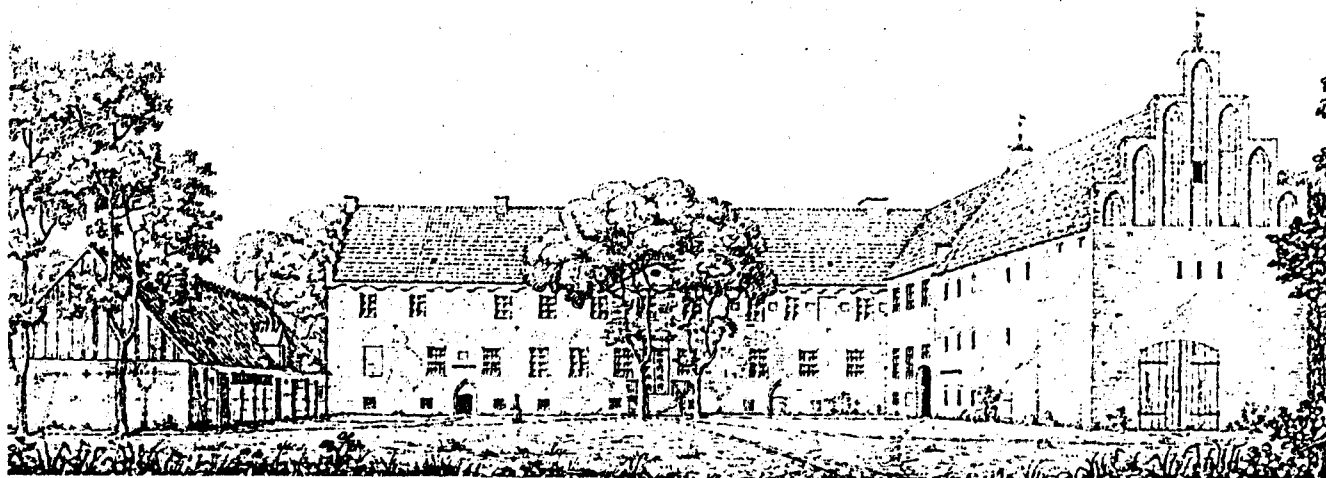
Palle Birk Hansen
museumsleder

- Bilag 1: Næstved Varmeværks plantegning
2: profilopmåling 0 - 21 m
3: profilopmåling 21 - 39 m
4: profilopmåling 40 - 60 m
5: rekonstrueret grundplan af Næstved Sortebrødrekloster
6: Sortebrødregård ca. 1835 v. J. Kretz

Næstved Sortebrødrekloster
Rekonstruktion, foreløbig

Arkitekt Johan Georg Kretz (1810-1857):
Sortebrødregård, 1835, set mod vest

spor efter nedrevet østfløj